

Мусійчук В. А.

ORCID: 0000-0002-4456-4487

*кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
відділу Азіатсько-Тихоокеанського регіону
Інститут сходознавства імені А. Ю. Кримського
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

УЗГОДЖЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ТРАНСКРИПЦІЇ В'ЄТНАМСЬКОЇ МОВИ З УКРАЇНСЬКИМ ПРАВОПИСОМ

Ключові слова: в'єтнамська мова, діалект, літературна норма, практична транскрипція, український правопис.

Написання запозичень та власних назв є досить специфічною проблемою, недарма правила написання чужомовних слів у правописних довідниках здебільшого формулюються окремо. В українському правописі трапляються побіжні зауваження щодо правил написання слів, запозичених зі східних мов. Власні назви в'єтнамського походження в чинному українському правописі згадуються в кількох параграфах. По-перше, щодо уживання великої букви зазначено, що у в'єтнамських прізвищах та іменах усі складники пишуться з великої букви [1, с. 74–75]. По-друге, щодо складених особових назв зазначено, що складники в'єтнамських особових назв пишуться окремо, а відмінюється лише остання частина, яка закінчується на приголосний [1, с. 180–181]. Похідні ж прикметники від цих особових назв пишуться разом [1, с. 182]. Щодо правил передачі окремих звуків і букв іншомовних слів, то в українському правописі здебільшого йде акцент на європейські мови. Тож для укладання практичної транскрипції з в'єтнамської мови мало придатні. Отже, при розробці такої транскрипції необхідно узгоджувати її із загальними правилами українського правопису.

При перекладі в'єтнамських власних назв засобами української мови перекладачі стикаються із проблемою неможливості передати деякі звуки в'єтнамської мови. Таким чином, в українських відповідниках нагромаджується велика кількість омонімічних утворень. Зважаючи на широке функціонування лексичної омонімії у в'єтнамській мові, то зайва омонімічність ще більше ускладнює подальшу ідентифікацію іншомовних лексичних одиниць. Отже, одним із важливих завдань при укладанні

практичної транскрипції ми вважаємо мінімізацію утворення омонімів при передачі різних лексичних одиниць.

Серед проблемних аспектів передачі в'єтнамських слів українською мовою є наявність у в'єтнамській мові:

А) Фонетичних опозицій:

- 1) довга та коротка голосні фонemi /a/ і /ã/;
- 2) довга та коротка голосні фонemi /ɛ/ і /ẽ/;
- 3) голосні фонemi /e/ та /e/;
- 4) приголосні фонemi /ɲ/ і /n/ на початку складу;
- 5) голосні фонemi /ɔ/ і /o/;
- 6) приголосні фонemi /ɣ/, /x/ та /h/;

Б) Графічних опозицій, які не відображені фонетично у літературній вимові:

- 1) графemi ch і tr;
- 2) графemi d, gi, r;
- 3) графemi s і x;

В) Тонів;

Г) Дифтонгів.

Без застосування спеціальних символів деякі з названих аспектів не видається можливим передати українською мовою, в якій відсутні тони, певні звуки або фонетичні опозиції. Однак там, де це можливо, необхідно знаходити альтернативні шляхи. Наприклад, опозицію /ɣ/, /x/ та /h/ можна передати українськими 'г', 'кх', 'х', незважаючи на те, що фонетично було б ближче 'г', 'х', 'г'. Щоб передати в'єтнамську опозицію звуків /ɲ/ і /n/ на початку складу перед /i/, доведеться відступати від норм українського правопису, адже у в'єтнамській мові /i/ не пом'якшує попередній голосний. Таким чином /ɲi/ і /ni/ – це різні склади, які українською мусимо записати як 'нь' і 'ні'.

Вирішуючи питання розрізнення графем, користуючись діалектною вимовою, також стикаємось із проблемою м'якшення перед /i/ в українській мові. Наприклад, позначивши 'ch' як 'ть', а 'tr' як 'ч' при сполученні з /i/ склад 'chi' маємо записати українською 'ть', щоб уникнути омонімії зі складом 'ti' – 'ті'.

В'єтнамський дифтонг i^e / органічно в українській мові передається через *е* на початку складу або після голосної, а також через *е'* з апострофом після приголосної. Згідно з правилами українського правопису в словах іншомовного походження перед 'я', 'ю', 'є', 'ї' пишеться апостроф після приголосних 'б', 'п', 'в', 'м', 'ф', 'г', 'к', 'х', 'ж', 'ч', 'ш', 'р', а після приголосних 'д', 'т', 'з', 'с', 'л', 'н' пишеться знак м'якшення ('ь') [1, с. 164]. Тут у протиріччя з українським правописом вступатимуть опозиції твердих і м'яких приголосних, зокрема, згадані вище 'т' і 'ть', 'н' і 'нь'.

Крім транскрибування, потребують вирішення і питання подальшого функціонування запозичених лексичних одиниць, як-от проблеми словозміни, перехід особових назв у географічні чи адміністративні тощо.

Отже, при укладанні практичної транскрипції з в'єтнамської мови доводиться робити непростий вибір чи у бік найкращої благозвучності та узгодження з правилами українського правопису, чи у бік зменшення омонімії та легшої зворотної ідентифікації лексичних одиниць мови-джерела.

Література:

1. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови, Український мовно-інформаційний фонд. К: Наукова думка, 2019. 392 с.

УДК 141.1

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-283-1-65>

Рева Н. С.

ORCID: 0000-0003-4747-998X

студентка II курсу магістратури

ОП «Сходознавство»

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Рева С. М.

ORCID: 0000-0001-6277-5790

краєзнавець

м. Чорнобай, Черкаська область, Україна

ТУРЕЦЬКА МОДЕЛЬ МОВНОЇ РЕФОРМИ

Ключові слова: Мустафа Кемаль Ататюрк, реформи, арабська абетка, «мовна революція» латинська абетка, сучасна турецька мова.

Османська держава – могутня імперія, що існувала на політичній карті світу більше шести століть. Однак, на початку ХХ ст. колись велична імперія представляла собою державу, розорену війною та внутрішніми протиріччями.

У такий непростий час починає формуватися розуміння необхідності створення нової держави. Виразником цих інтересів став Мустафа Кемаль Ататюрк (1881–1938 рр.) – перший президент країни, видатний